

UN TEZAU CE INCLUDE *SOLIDI* DE LA MARCIANUS ȘI LEON

Delia Moisil și Ernest Oberländer-Târnoveanu

Abstract

This brief note is focused on the problems raised by a group of seven ancient gold coins attached in a modern bracelet: 6 of them are *solidi* issued by Marcianus (1) and Leo (5). The compact chronological structure of the group, the fact that the *solidi* are all from the Constantinopolis mint and the ones from Leo are all the same issue (RIC 605), as well as the scarcity of Marcianus and Leo gold issues in the north-Balkans area suggests that we are in the presence of a hoard or a fragment of a hoard composed of 6 coins from the 5th century AD. The gold piece of Constantin IX is probably a later addition to this group, done by the jeweler who produced the bracelet.

Între piesele provenind din colecția Băncii Naționale a României, Sucursala Municipiului București, aflate în custodie la Muzeul Național de Istorie a României, este prezentă o brățară de 37,20 g, formată din șapte monede de aur (șase romane și una bizantină), cu montură modernă, înregistrată ca B 262. Nu avem, în documentele la care am avut acces, nici un indiciu direct asupra locului de proveniență al monedelor sau asupra categoriei de descoperiri din care fac parte: tezaur sau descoperiri izolate.

Cu toate acestea, se impun câteva observații.

Structura pe emitenți a pieselor ce compun brățara este următoarea: Marcianus – 1, Leon – 5, Constantin IX – 1. Structura cronologică a grupului indică o distanță de șase secole între primele șase piese, datate în secolul al V-lea, și ultima, datată în secolul al XI-lea. Raritatea monedelor de aur provenind de la împărații Marcianus și Leon în general și de pe teritoriul României în special¹, sugerează faptul că ne aflăm în prezența unui grup de *solidi* ce provin dintr-un tezaur, din care, cel mai probabil, piesa bizantină nu face parte.

Tabel 1 – Structura grupului de *solidi* din secolul al V-lea.

nominal	emitent	atelier	<i>officina</i>	referință	datare	nr. inv.
solidus	Marcianus	Constantinopolis	Z	RIC X 508	450	B 262/3
solidus	Leon	Constantinopolis	Δ	RIC X 605	462, 466	B 262/2
solidus	Leon	Constantinopolis	Δ	RIC X 605	462, 466	B 262/4
solidus	Leon	Constantinopolis	Δ	RIC X 605	462, 466	B 262/6
solidus	Leon	Constantinopolis	I	RIC X 605	462, 466	B 262/5
solidus	Leon	Constantinopolis	I	RIC X 605	462, 466	B 262/1

¹ Pentru descoperirile de monede de aur emise în numele acestor împărați, făcute în România sau pe linia Dunării de Jos, a se vedea Mitrea 1962, p. 221, nr. 33; Mitrea 1964, p. 577, nr. 54; Mitrea 1965, p. 614, nr. 47; Ocheșeanu 1975; Poenaru Bordea, Mitrea, 1991, p. 222, nr. 49; Butnariu 1991, p. 87, nr. 14; Butnariu 1991, p. 89, nr. 41; Poenaru Bordea 1998, p. 438, nr. 42; Oberländer-Târnoveanu 2004, p. 51-52; Ocheșeanu 2006, p. 49, nr. 7; Ocheșeanu 2006, p. 49, nr. 12; Ocheșeanu 2006, p. 49, nr. 8; Iacob et al., nr. 3. Nici una din piesele enumerate nu este RIC X 605 - emisiunea ce include cinci exemplare din cele șapte monede ale brățării. O piesă de aur de la Leon, găsită la Pantelimon, jud. Constanța (nepublicată), se află în colecția MINAC (G. Custurea).

Grupul de șase *solidi* din secolul al V-lea a fost emis în aceeași monetărie, la Constantinopolis, și este compact: cinci dintre piese, cele de la Leon, au aceeași referință, RIC 605, trei fiind bătute în *officina* Δ, iar două în *officina* I. O astfel de compoziție reprezintă în sine un argument foarte important pentru a le considera parte a unui tezaur. Faptul că starea de conservare a pieselor din secolul al V-lea este foarte bună (sunt monede care practic nu au circulat), pe când piesa din secolul al XI-lea prezintă ușoare urme de uzură, este un argument în plus pentru separarea ei de grupul celor din secolul al V-lea, fiind, cel mai probabil, o adădire recentă, făcută în atelierul bijutierului care a realizat brățara.

Locul de descoperire al acestui tezaur sau fragment de tezaur trebuie să fie în aria de circulație a monedelor de aur constantinopolitane din secolul al V-lea. Este posibil și probabil ca piesele să provină din România, dar nu este exclus nici ca ele să fi ajuns aici pe o rută balcanică în vremuri recente. În privința datei exacte de închidere a tezaurului (ulterioară anilor 462 sau 466), nu ne putem pronunța, în lipsa oricăror informații privind integritatea lui.

Chiar și cu atât de puține date certe, considerăm că acest mic (fragment de) tezaur merită să fie introdus în circuitul științific, dată fiind puținătatea informațiilor privind piesele romane de aur din secolul al V-lea păstrate până astăzi.

CATALOGUL MONEDELOR²

Marcianus

Constantinopolis

Solidus

1. AV; av./rv.: 6; 20,6x20,3 mm; puțin îndoită; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

Av. DN MARCIA – NVS P F AVG

Rv. VICTORI – A AVGGG Z

|
*

CONOB

RIC X 508, Constantinopolis, *officina* Z, a. 450.

Hahn 5b, Constantinopolis, *officina* Z, a. 450-457.

Nr. de inventar: B 262/3.

Leon

Constantinopolis

Solidi

2. AV; av./rv.: 6; 19,9x19,2 mm; îndoită; foarte puțin circulată; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

Av. DN LEO PE – RPET AVG

Rv. VICTORI – A AVGGG Δ

|
*

CONOB

RIC X 605, Constantinopolis, *officina* Δ, a. 462 sau 466.

Hahn 3b, Constantinopolis, *officina* Δ, a. 457-oct.473.

Nr. de inventar: B 262/2.

3. AV, av./rv.: 5; 20,7x20,5 mm; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

Av. DN LEO PE – RPET AVG

Rv. VICTORI – A AVGGG Δ

|
*

CONOB

RIC X 605, Constantinopolis, *officina* Δ, a. 462 sau 466.

Hahn 3b, Constantinopolis, *officina* Δ, a. 457-oct. 473.

Nr. de inventar: B 262/4.

² Brățara este înregistrată acum cu nr. de inventar B. 262; nr. de inventar vechi: 22697.

4. AV, av./rv.: 6; 20,7x20 mm; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

Av. DN LEO PE – RPET AVG

Rv. VICTORI – A AVGGG Δ

CONOB

RIC X 605, Constantinopolis, *officina* Δ, a. 462 sau 466.

Hahn 3b, Constantinopolis, *officina* Δ, a. 457-oct. 473.

Nr. de inventar: B 262/6.

5. AV; av./rv.: 6; 20x19,4 mm; lovită pe avers sau ștanță de avers cu defect; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

Av. DN LEO PE – RPET AVG

Rv. VICTORI – A AVGGG I

CONOB

RIC X 605, Constantinopolis, *officina* I, a. 462 sau 466.

Hahn 3b, Constantinopolis, *officina* I, a. 457-oct. 473.

Nr. de inventar: B 262/5.

6. AV; av./rv.: 5; 19,6x 19,4 mm; zgâriată pe revers, dar foarte puțin circulată; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

Av. DN LEO PE – RPET AVG

Rv. VICTORI – A AVGGG I

CONOB

RIC X 605, Constantinopolis, *officina* I, a. 462 sau 466.

Hahn 3b, Constantinopolis, *officina* I, a. 457-oct. 473.

Nr. de inventar: B 262/1.

Constantin al IX-lea Monomachos

Constantinopolis

Nomisma histamenon

7. AV; av./rv.: 6; 19,5 mm; montată într-o brățară cântărind 37,20 g.

C. Morrisson, BNP II, p. 634, nr. 47/CP/AV/14, pl. LXXXV/14; DOC III, 2, p. 744;

a. 1042 – 1055.

Nr. inventar: B 262/7.

Bibliografie

Butnariu 1991 – Butnariu, V., *Monedele romane postareliene în teritoriile romane carpato-dunăreano-pontice (anii 275-491), III. Perioada 383-491*, Arheologia Moldovei, 14, 1991, 67-107.

Iacob et al. – Iacob, M. et al., *Colecția Numismatică a ICEM Tulcea. I. Monedele de Aur*, în pregătire.

Mitrea 1962 – Mitrea, B., *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în Republica Populară Română*, Studii și cercetări de istorie veche, 13, 1, 1962, 215-223.

Mitrea 1964 – Mitrea, B., *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în Republica Populară Română*, Studii și cercetări de istorie veche, 15, 4, 1964, 568-580.

Mitrea 1965 – Mitrea, B., *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în Republica Socialistă România*, Studii și cercetări de istorie veche, 16, 3, 1965, 605-618.

Oberländer Târnoveanu, Constantinescu 1994 – Oberländer Târnoveanu, E., Constantinescu, E.-M., *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, Mousaios, 4, 1, 1994, 311-341.

Oberländer-Târnoveanu 2004 – Oberländer-Târnoveanu, E., *Tranziția de la Antichitate la Evul Mediu timpuriu (II). De la prima dispariție a circulației monetare la renașterea ei în zona Porților de Fier ale Dunării (cca 375-565)*, Muzeul Național, 16, 2004, 39-82.

- Ocheșeanu 1975 – Ocheșeanu, R., *Câteva monede de aur descoperite în Dobrogea*, Studii și cercetări numismatice, 6, 1975, 233-236.
- Ocheșeanu 2006 – Ocheșeanu, R., *Les monnaies en Dobroudja de 270 à 498 (Scythie Mineure, Mésie Seconde)*, Moneta, Wetteren, 2006.
- Poenaru Bordea, Mitrea 1991 – Poenaru Bordea, Gh., Mitrea, B., *Découvertes monétaires en Roumanie – 1990 (XXXIV)*, Dacia N. S., 35, 1991, 215-228.
- Poenaru Bordea 1998 – Poenaru Bordea, Gh., *Découvertes monétaires en Roumanie 1994-1996 (XXXVIII - XL)*, Dacia N. S., 40-42, 1996-1998, 425-466.

1

2

3

4

5

6

7

